

పదనిష్పాదన కళ (6)

The joy of coining new words!

తాడేపల్లి లలితాబాలసుబ్రహ్మణ్యం

భాషాశాస్త్రం: పదనిష్పాదన కళ (6)

రచన: తాడేపల్లి లలితాబాలసుబ్రహ్మణ్యం

ప్రచురణ: కినిగె పత్రిక <http://patrika.kinige.com>

కాలం: మే 2014

శాశ్వత లింకు : <http://patrika.kinige.com/?p=2618>

©Author.

What can you do with this document?

Read it!

Store this PDF on your device.

Share the link with your friends

Share this PDF with your friends via personal communication (e.g. email)

Take printouts for personal use

What is not allowed by Owner of this document?

Editing the document. No page to be removed or added.

Distributing to public (instead kindly share the link to Kinige given above)

పదనిష్పాదన కళ

దీని ముందుభాగం

నాలుగో అధ్యాయం

తెలుగులో క్రియాకల్పన సాధనాలు

తెలుగువారి పూర్వీకులు క్రియాకల్పన చేసిన విధానం:

మన ప్రాచీన తెలుగుపూర్వీకులు రెండక్షరాల నామవాచకాలకీ, విశేషణాలకీ కొన్ని ప్రత్యయాలు చేర్చడం ద్వారా వాటిని క్రియాధాతువులుగా మార్చారు. మనం ఇప్పటికీ వాటిని వాడుతూనే ఉన్నాం. ప్రతిమూడక్షరాల తెలుగుక్రియాధాతువూ ఇలా ఏర్పడినదే. వారు చేర్చిన ప్రత్యయాలు:

(i) యు, చు, ఇంచు, ఇల్లు మొ.

యు చేసిన పదాలు కొన్ని :-

పులి = పులుపు;

పులియు = పులుపుగా అగుట

తడి = చెమ్మ

తడియు = చెమ్మగా అగుట

తడ = ఆలస్యం

తడయు = ఆలస్యం చేయు

తడవు = సేపు, కాలవ్యవధి (ఇంత తడవు మొ.)

తెలి = తెలుపు

తెలియు = తెలుపుగా అగుట

విరి = పువ్వు

విరియు = పువ్వులా విచ్చుకొనుట

మెఱ = ప్రకాశము

మెఱయు = ప్రకాశవంతమగుట

(ii) “చు” చేతిన పదాలు కొన్ని :-

మొల = కింద

మొలచు = కింద నుంచి వచ్చు

నెఱ = నేర్పు

నెఱచు --> నేర్పు = అభ్యసించుట

వెఱ = భయం

వెఱచు = భయపడుట (-->వెఱపు)

చెఱ = బంధనం

చెఱచు = బంధించి అనుభవించుట

తల = మొదడున్న శరీరభాగము

తలచు = తలతో పనిచేయుట

వల = ప్రేమ / శృంగారభావము

వలచు = శృంగారపరముగా ప్రేమించు

కల = అలజడి

కలఁచు = అలజడి కలిగించు (కలఁత)

మల = ఊయి

మలచు = ఊతి మీద పనిచేయు

పొడ = శరీరం (రూపాంతరం = పొడలు --> ఒడలు)

పొడచు = శరీరములోకి దించుట

కోఱ = పదునైన పక్క పన్ను

కోఱచు --> కఱచు = పంటితో పట్టుకొనుట

నడ = కదలిక (నడపీనుఁగు = కదిలే శవం)

నడచు = కాళ్ళతో కదులుట

తెఱ = అడ్డుగా కట్టిన గుడ్డ

తెఱచు = అడ్డుగా కట్టినవాటిని తీయుట

ముడి = పొడవు-వెడల్పులను తగ్గించుట

ముడుచు = సంకోచింపజేయుట

నిల = నేల

నిలచు = నేలపై ఉండు

(iii) “గు” చేతిన పదాలు కొన్ని :-

కల = అలజడి

కలఁగు = అలజడికి లోనగు (కలఁత/కలఁక)

నలి = సూక్ష్మం, కృశించుట

నలుగు = ముడతలు పడి కృశించుట (నలఁత = జబ్బు)

వెలి = తెలుపు

వెలుఁగు = తన పరిసరాల్ని తెల్లగా చేయుట

మొఱు = చప్పుడు

మొఱుఁగు = (కుక్క) చప్పుడు చేయుట

మ్రోయు/మ్రోగు = చప్పుడు చేయుట

కొఱు = పై భాగం

కొఱుగు --> గొఱుగు = పై భాగాన్ని తొలగించు

గొఱుగ = గొఱుగబడ్డవాడు, శివభక్తుడు (తల గొఱుగించుకున్నవాడు)

(కొఱుతి మరన్ (వ్రాన్) --> కొఱుతిమెర = ఆకుల పై భాగాలు కోసుగా ఉన్న మొక్క)

(iv) “కు” చేతన పదాలు కొన్ని :-

కోఱ = పదునైన పక్క పన్ను

కోఱకు --> కొఱకు = పంటితో గ్రుచ్చు

వెద = విత్తనం

వెదకు = విత్తనాలు ఏరడం

పల్లు = పన్ను

పలుకు = ఉచ్చరించుట

కుఱు = కింద/చిన్న

కుఱుకు --> కూర్కు --> కులుకు = పడుకొనుట

కుఱుంకు = క్రుంకు = సూర్యుడు అస్తమించుట

కుఱుంగు = క్రుంగు = మనిషి తగ్గిపోవుట

ఇవి కాక రెండక్షరాల విశేషణాల (adjectives) కి ‘ఇల్లుక్, ఇంచుక్’ చేర్చి క్రియాధాతువుల (verb-roots) ని నిష్పాదించారు:

సన్న + ఇల్లుక్ = సన్నగిల్లు

ఏవ = అసహ్యం (ఇప్పుడు యావ అంటున్నారు)

ఏవ + ఇంచుక్ = ఏవగించు

ఈ చర్చ ఎందుకు చేశామంటే, ఇంగ్లీషులో లాగా తెలుగులో కూడా ఏ నామవాచకాన్నైనా క్రియాపదంగా మార్చి వాడుకునే సౌలభ్యం ఉందని తెల్పడానికే! సౌలభ్యాలకేం, ఎన్నో ఉన్నాయి సిద్ధాన్నంలా! కాని వినియోగించుకునేవారే కఱవయ్యారు. ఒకవేళ వినియోగించినా చెవులకేదో

కొత్తగా వినిపిస్తోందని వాడడం మానేస్తున్నారు. ఇలాంటి భాషాభేషజాల నుంచి బయట పడి స్వేచ్ఛగా, నిర్మోహమాటంగా తెలుగుపదాల్ని ప్రయోగించే మంచిరోజులు రావాలని ఆశిద్దాం.

మనం 3 రకాల పదాల్ని కల్పించాల్సి ఉందని ఇదివరకు అనుకున్నాం. వాటిల్లో మొదటి విభాగం క్రియాధాతువులు. ఏ భాష లో నైనా ప్రాథమికక్రియలు కొన్నే ఉంటాయి. మిగతా క్రియలన్నీ నామవాచకాల (nouns) నీ, విశేషణాల్నీ (adjectives) రూపాంతరించగా ఏర్పడ్డవై ఉంటాయి. ఇలా క్రియల్ని కల్పించడానికి తెలుగు అందిస్తున్న సౌకర్యాల గుఱించి మనం ఇప్పుడు చర్చిస్తున్నాం.

తెలుగులో క్రియా ధాతువులు అంతమయ్యే విధానాన్ని ముందు అధ్యయించాలి..

1. “చు” తో అంతమయ్యే రెండు అక్షరాల క్రియాధాతువులు.

ఉదా :- కాచు, గీచు, చాచు, తోచు, దాచు, దోచు, పాచు, రాచు, వాచు, వీచు, వేచు మొదలైనవి.

2. అనుస్వార పూర్వకమైన (సున్న ముందు గల) “చు” తో అంతమయ్యే రెండు అక్షరాల క్రియాధాతువులు.

ఉదా :- దంచు, దించు, తెంచు, మించు, ఉంచు, ఎంచు, పంచు, వంచు మొదలైనవి.

3. ద్విరుక్త (వత్తు) “చు” తో అంతమయ్యే రెండు అక్షరాల క్రియాధాతువులు.

ఉదా :- తెచ్చు, గుచ్చు, నచ్చు, నొచ్చు, పుచ్చు మొదలైనవి.

4. “చు” తో అంతమయ్యే మూడు అక్షరాల క్రియాధాతువులు.

ఉదా :- నడచు, ఒలుచు, పొడుచు, విడచు మొదలైనవి.

5. “ఇంచుక్” ప్రత్యయంతో అంతమయ్యే అచ్చతెలుగు క్రియాధాతువులు.

ఉదా :- గుఱించు (addressing), ఆకళించు (explain), సవరించు (amend), సవదరించు (edit) మొదలైనవి.

6. “ఇంచుక్” ప్రత్యయంతో అంతమయ్యే ప్రేరణార్థక క్రియా ధాతువులు.

ఉదా :- చేయించు (“చేయు”కు ప్రేరణార్థకం)

కదిలించు (“కదులు”కు ప్రేరణార్థకం) మొదలైనవి.

7. “ఇంచుక్” ప్రత్యయంతో అంతమయ్యే తత్సమ (సంస్కృత/ ప్రాకృత) క్రియా ధాతువులు (ఇవి లెక్కకు మిక్కిలిగా ఉన్నాయి):

ఉదా :- ధరించు, బోధించు, సంహరించు మొదలైనవి.

8. “యు” తో అంతమయ్యే రెండు అక్షరాల క్రియాధాతువులు.

ఉదా :- ఏయు, కాయు, కోయు, కూయు, డాయు, తీయు (తివియు), తోయు, మోయు, మ్రోయు, వేయు మొదలైనవి.

9. “యు” తో అంతమయ్యే మూడు అక్షరాల క్రియాధాతువులు.

ఉదా:- తడియు, వడియు, జడియు, అలియు, తెలియు, పులియు, ఉమియు, విరియు మొదలైనవి.

10. “ను” తో అంతమయ్యే క్రియాధాతువులు.

ఉదా :- తిను, కను, విను, మను, అను, చను, కొను మొదలైనవి.

11. సామాన్య క్రియాధాతువులు

ఉదా :- సాగు, వెళ్ళు, అదురు వదులు, పగులు, మిగులు మొదలైనవి.

12. విశేష క్రియాధాతువులు (special verbs)

ఉదా :- ఉండు, పోవు, చూచు, అగు, వచ్చు, ఇచ్చు, చచ్చు, తెచ్చు మొదలైనవి.

13. కొన్నిసార్లు ఉనికిలో అప్పటికే ఉన్న రెండక్షరాల క్రియాధాతువులకి మళ్ళీ కు, గు ఇత్యాది ప్రత్యయాల్ని అదనంగా చేర్చి కొత్త ధాతువుల్ని నిష్పాదించడం జరిగింది.

ఉదా: ఉబ్బు + కు = ఉబుకు ; అద్దు + కు + అదుకు/ అతుకు మెత్తు + కు = మెదుగు
ఒత్తు + గు = ఒదుగు ఎత్తు + గు = ఎదుగు మొ||

మఱొక విషయం:- తెలుగులో క్రియలు రెండు విధాలుగా ఉంటాయి. 1. సకర్మక క్రియలు (transitive verbs) 2. అకర్మక క్రియలు (intransitive verbs).

సూత్రం -1. సకర్మక క్రియలకి మాత్రమే చివరి “ఇంచుక్” ప్రత్యయం వస్తుంది.

అంటే చేయడాన్ని ఇంచుక్ సూచిస్తుంది.

ఉదా :- ధరించు - ఆయన కిరీటం ధరించాడు.

(ఇక్కడ ధరించు అనే క్రియకు కిరీటం కర్మ కనుక ఇది కర్మ గలిగిన సకర్మక ధాతువు)

సూత్రం-2. అకర్మక క్రియలకి చివర “ఇల్లుక్”వస్తుంది.

అంటే, కావడాన్ని ఇల్లుక్ సూచిస్తుంది.

ఉదా :- ఆమె అతని హృదయేశ్వరిగా విరాజిల్లింది. (ఈ వాక్యానికి కర్మ లేదు కనుక ‘విరాజిల్లు’ అకర్మక ధాతువు)

ఈ మార్గంలో కల్పించదగిన కొన్ని పదాలు :

సన్నగిల్లు = సన్నగించు (సన్నగా అయ్యేలా చేయు)

పరిధవించు = పరిధవిల్లు

తొందఱించు = తొందఱిల్లు మొదలైనవి.

‘ఇంచుక్, ఇల్లుక్’ లని సమయోచితంగా పదాలకు చేర్చడం ద్వారా అంతులేనన్ని కొత్త క్రియాధాతువుల కల్పనకి తెలుగుభాష అవకాశమిస్తోంది. రెండూ ముఖ్యమైనవే. ‘ఇల్లుక్’ చేర్చు తెలుగు నుడికారానికి స్వాభావికం కాని కర్మార్థక (passive voice) ప్రయోగాల ఆవశ్యకతని గణనీయంగా తగ్గిస్తుంది.

1. ఉదా (సవరిత వాడుక - modified usage):- ఆ వేగుతో అతను హెచ్చటిల్లాడు = హెచ్చఱించబడ్డాడు - మేలుకున్నాడు. He got alert with the mail)

2. ఉదా (నిష్పన్న వాడుక - Coined usage) :- భవిష్యత్తులో వంద డాలర్ల లోపలే కంప్యూటర్లు అందుబాటిల్లుతాయి. (అందుబాటులోకి వస్తాయి = దొలుకుతాయి. Future PCS could be accessed/ accessible at just \$ 100)

ఇక్కడ కొన్ని నియమాలు ప్రవర్తిస్తాయి. మనం కల్పించే పదాల శ్రావ్యతని బట్టి వాటిని పాటించడమో మానుకోవడమో చెయ్యొచ్చు.

3. ఉర్దూ పదాలకు “ఇంచుక్/ఇల్లుక్” చేర్చడానికి ముందు ఆ పదాల చివర “ఆయ్” “చేఱుతుంది.

ఉదా :- ఉడ్ (ఎగరడం) - ఉడ్ + ఆయ్ = ఉడాయ్ + ఇంచుక్ = ఉడాయించు (to decamp) బనా (తయారు చెయ్యడం) - బనా + య్ = బనాయ్ + ఇంచుక్ = బనాయించు (to frame a criminal charge)

అభ్యాసకార్యములు

I. రెండక్షరాల నామధాతువుల్ని క్రియాధాతువులుగా మార్చడం - వ్యాకరణకార్య సూచనలు (grammar hints) :-

(అ) ప్రత్యయాల్ని చేర్చేముందు రెండో అక్షరం ద్విత్వమైతే ఆ ద్విత్వాన్ని తొలగించాలి.

(ఇ) ఆ అక్షరం కచటతపల్లో ఒకటైతే దాన్ని గసడదవలుగా మార్చాలి.

(ఉ) అది ఏ అచ్చును కలిగి ఉన్నప్పటికీ అంతిమంగా దాన్ని అకారసహితం చేయాలి.

ఉదా:- పెచ్చు = (విశే.) హెచ్చు, అదనం పెచ్చు + పు = పెచ్చపు = పెచపు = పెసపు నేను దీనికి ఇస్తున్న అర్థం - మఱింత పదార్థాన్ని, సామగ్రినీ మీద పేర్చి బలోపేతం చేయడం to reinforce.

ఈ అధ్యాయంలోని సూచనల్ని అనుసరించి ఈ క్రింద ఇచ్చిన అచ్చుతెలుగు నామవాచకాల్ని క్రియాధాతువులుగా మార్చి మీరు అనుకుంటున్న అర్థాన్ని జోడించండి :

1. అడి = అధికము, వ్యర్థము 2. అని = యుద్ధము 3. అబ్బు == తండ్రి 4. అబ్బి = మనిషి (మగవాడు) 5. అఅ = సగము 6. అరి = పన్ను 7. అఱ్ఱ = ముసలి ఆవు 8. అల = చిఱుకెఱటం 9. అల్ల == మందము 10. అవ్వ == తాతభార్య 11. ఇడి = సేమియా 12. ఇఱ్ఱి = మగజింక 13. ఇల్లి = ఉపవాసము 14. ఉడ్డ = రాశి 15. ఉట్టి = కప్పుకు వ్రేలాడదీసిన పాలకుండ మొ|| 16. ఉల్లి = ఒక శాకము 17. ఉరి = ఉద్బంధనము 18. ఉమ్మ = ఆవిరి 19. ఉలి = శిల్పాలు చెక్కే పనిముట్టు 20. ఎడ = చోటు , అంతరం, మనస్సు, హృదయం, సమయం 21. ఎద = మనస్సు, హృదయం 22. ఎన = సాటి, సమం 23. ఎమ్ము = ఎముక 24. ఎర = బలి, ఆహారము 25. ఎల = లేత, యౌవనములోని 26. ఎల్ల = అన్నీ 27. ఎస = మిక్కిలి 28. ఒగి = వరుస, క్రమము 29. ఒజ్జ = గురువు 30. ఒర = కత్తిని ఉంచే కోశం. 31. బరి - ప్రక్కన 32. గఱి = తెక్క 33. అల = చిఱుకెఱటం 34. ఆన = ఒట్టు 35. బాన = గుండ్రని కాగు 36. వాన = వర్షం 37. జేన (జాన) = వయోజనుల (adults) అరిచేతిని పూర్తిగా చాపినప్పుడు బొటనవేలి కొన నుంచి మధ్యవేలి కొన

దాకా వచ్చే పొడవు 38. చెఱ = బంధనం 39. అర = కౌయ్యసామగ్రిలోని గడి 40. మర =
యంత్రం 40. వల = చేపలుపట్టడానికి వాడే అల్లికపని 41. కడ = అంతం 42. వడ = మిన
ప్పప్పుతో చేసే ఒక భక్ష్యం 43. తెగ = ఉపజాతి 44. నగ = ఆభరణం 45. పగ = ప్రతీకారవాంఛ
46. గది = ఇంటి లో ఒక భాగం 47. రొద = రణగుణధ్వని 48. పొద (పొదరు) = మొక్కల
గుబురు. 49. చెద = తెల్ల పురుగుల గూళ్ళు 50. వెల మూల్యం

(తరువాయి భాగం వచ్చే వారం)

For Latest Telugu Books - Visit now:

Kinige.com